

Биљана ВАСИЋ

СУ „Св. Климент Охридски”, Бугарска
bilja.vasic@gmail.com

**ИМАОЦИ ПРОФЕСИЈЕ КАО ЕТАЛОН ПОРЕЂЕЊА
У ТВОРБИ ПРИДЕВА СА ЗНАЧЕЊЕМ СЛИЧНОСТИ**

Biljana VASIĆ

Sofia university „St. Kliment Ohridski“, Bulgaria
bilja.vasic@gmail.com

**HOLDERS OF PROFESSIONS AS THE COMPARISON STANDARD
IN FORMING ADJECTIVES WITH THE MEANING OF SIMILARITY**

This paper aims to analyze adjectives with the affix *-ski* with the meaning of similarity derived from nouns pertaining to the *nomina professionis* category (NP). The meaning of similarity is one of the types of semantic concretization of the relative meaning of these adjectives. The meaning of similarity is realized on the basis of different connotations and associations related to the holder of a particular profession. When a characteristic becomes conventionalized, typical for the holder of a profession, the adjective begins to be used with a figurative meaning, with the meaning of similarity.

Keywords: *basis of comparison, derivational formants, meaning of similarity, semantic derivatives*

Предмет нашег рада су придеви са значењем сличности изведени додавањем форманта *-ски* (односно аломорфа *-чки*, *-шки*, *-ћки* и др.) на именице из категорије *nomina professionis* (NP). Реч је о тзв. семантичким дериватима, код којих се до значења сличности долази проширивањем основног значења углавном аналогичом, која подразумева перцепцију сличности између појмова (референата). Теоретски, свака примећена сличност може бити темељ за аналошко повезивање, односно промену и на тај начин бити извор новог значења (в. Kuna, Mikić Čolić 2017: 86, 88).

Именице из категорије *nomina professionis* (NP) означавају представника, одн. имаоца одређене професије. Веома су сродне именицама из категорије *nomina agentis* (NA). Међутим, за разлику од NA, којима се означава актуелни агенс или лице које радњу врши повремено (нпр. *говорник*), именицама NP означавају се „вршиоци институционализованих радњи које имају статус професије”. Именице из категорије NP углавном су мотивисане именицом, мада

могу бити мотивисане и глаголом, док су именице НА пре свега девербативи. Могу се творити уз помоћ истих форманата као и агентивне именице – додавањем суфикса: *-ац* (*злумац*), *-ар* (*пекар*), *-ич* (*водич*), *-л(а)ц* (*преводицац*), *-тељ* (*учитељ*), *-ник* (*наставник*), *-ач* (*певач*) и др. Понекад се једна иста лексема може сврстати у обе категорије (нпр. *певач*, *стражар*) (Штасни 2017: 392, 393). Такве су и девербативне именице *свирач* 'онај који свира', 'онај који се бави свирањем као професијом' (РСЈ2: 1181), *кувар* 1. 'онај који се бави кувањем као занимањем'; 'уопште онај који се бави припремањем хране, који кува, спрема јело, често у одређеним пригодним и сл. приликама (нпр. у војсци, на свадбама и др.)' (РСЈ2: 594), *критичар* а. 'онај који анализира, оцењује, просуђује вредност неког научног, уметничког и сл. дела, концерта, представе, изложбе и сл.; онај који се професионално бави критиком'; уп. критика (1б): књижевни ~, музички ~, позоришни ~, телевизијски ~, филмски ~. б. 'онај који износи, исказује, изражава негативан став, негативно мишљење о некоме или нечему, који критикује некога или нешто': ~ бирократије (РСЈ2: 582), *кројач* 'занатлија који се бави кројењем и шивењем одеће', 'онај који кроји, шије, израђује одела, одећу' (РСЈ2: 585), *певач* 1. 'онај који лепо пева'; 'онај који се бави певањем као занимањем'. 2. 'песник (обично народни)'. 3. 'птица која пева, певачица' (РСЈ2: 905) и многе друге. Придеви изведени додавањем суфикса *-ски* на ове девербативне именице односе се и на саму радњу, вршиоца радње, а не само на имаоца професије, нпр.: *кројачки* 'који се односи на кројаче и њихову делатност': ~ занат, ~ мајстор, ~ радња (РСЈ2: 585); *свирачки* 'који се односи на свираче [и свирање]': ~ вештина, ~ дружина (РСЈ2: 1181); *куварски* 'који се односи на куваре, на кување': ~ вештина, ~ посао (РСЈ2: 594). Уп.: Мек Квин је признат као маштовити дизајнер са савршеном *кројачком вештином* (= вештином кројења) према: *мађионичарском вештином* особље је поделило клопу и гладни народ је навалио (= вештином мађионичара), *свирачко умеће* – *умеће свирања*, *кројачки таленат* – *таленат за кројење* и сл. Будући да овакви придеви само у врло специфичним контекстима, околинално могу реализовати значење сличности, они неће бити предмет овог рада.

За разлику од горенаведених придева, од именица које имају само значење NP додавањем форманта *-ски* настају деривати са општим односним значењем, који се односе „на множину или на било којег појединца” (Babić 2002: 408). То значење се у речницима најчешће описује преобликом 'који се односи на *u*¹', али и: 'који је својствен *u*', 'који припада *u*', уп. нпр.: *кочијашки* 'који се односи на кочијаше', 'који припада кочијашима' (РСЈ2: 563), *професорски* 'који се односи на професоре', 'својствен професорима' (РСЈ2: 1064), *инспекторски* 'који се односи на инспектора и инспекторе' (РСЈ2: 459), *научнички* 'који се односи на научнике', 'који припада научницима', 'својствен научницима' (РСЈ2: 787) итд. Дакле, у свом најопштијем значењу *-ски* изражава однос према мотивној именици (в. Клајн 2003: 297, 301, 302).

¹ *u* – именица.

Полазимо од тога да значење ових придева подразумева типичан сценарио – типичну ситуацију и типичног носиоца ситуације (Драгићевић 2001: 175; Драгићевић 2010: 103), а тај типични носилац ситуације има своје типичне особине. Спретност, сналажљивост везује се за ситуацију циркуске представе, а типични носилац ове особине је жонглер: *жонглерски потез*; прецизност се везује за ситуацију хируршке интервенције, операције и својствена је хирургу као типичном носиоцу – *хирушка прецизност*; строгаћа – за ситуацију школског часа, а типичан носилац особине је професор итд. У одређеној компаративној ситуацији управо је то (конвенционализовано, профилисано) својство жонглера, хирурга, професора итд. спона која омогућава поређење и успостављање сличности са неким другим носиоцем датог својства.

Значење сличности представља, дакле, један од типова значењске конкретизације ових придева. Реализује се пре свега на основу различитих конотација и асоцијација у вези са имаоцем одређене професије. Кад неко својство до те мере постане конвенционализовано, типично за одређеног имаоца професије (дакле, не само тренутно, већ трајније, понавља се у одређеним приликама), дати придев почиње се употребљавати и у преносном смислу, у значењу сличности.

У речницима се, међутим, врло ретко упућује на ту могућу реализацију наведених придева. Забележено је само код неколико придева који се односе на имаоце професије: *режисерски* 'који се односи на режисере', 'који је као у режисера': ~ поглед (РСЈ2: 1129) и *субретски* 'који се односи на субрету', 'који је као у субрете'²: ~ трилер (РСЈ2: 1259). У РМС: професорски 1. 'који се односи на професоре': ~ испит, ~ збор; 2. 'који је својствен професорима', 'који је као у професора': – Гади ми се такав *професорски* тон. (РМС т. 5: 250).

Могућа је свакако и околиционална употреба придева у значењу сличности, али нас занимају устаљени спојеви, колокације са овим значењем. Најчешће се са имаоцем професије упоређује други човек по психичкој особини или понашању, изгледу или послу који обавља нпр.: *кочијашко псовање* (свакодневно *кочијашко псовање* [људи]), *жонглерски потез* (Пришао је мирно лопти и скоро из места упутио је [фудбалер] *жонглерским потезом* ка голу), *рударски посао* (Програмери не би требало да раде више од 6 сати дневно, или бар да имају бенефицирани радни стаж. То је *рударски посао*)³ и сл. У овим и сличним спојевима долазе до изражаја одређене стереотипне представе припадника српског етноса, њихов начин концептуализације стварности. Политичко и друштвено искуство одређује да, на пример, политичаре доживљавамо као лукаве, кочијаше као просте, шустере као површне, дипломате као тактичне: „То ванјезичко искуство, карактеристично за државну заједницу у којој живимо, обликује наш поглед на свет. Преко те асоцијативне, психолошке, когни-

² *субрета* ж 'певачица веселих улога у оперети (обично сопран' (РСЈ2: 1259).

³ Примери су преузети са интернета и из Корпуса савременог српског језика: <http://www.korpus.matf.bg.ac.rs/korpus/login.php>.

тивне сфере ванјезичко искуство се уплиће у језик, а пре свега у семантику“ (Драгићевић 2010: 125).

Семантички мотиватор који омогућава метафорички пренос и реализацију значења сличности може бити физички изглед и, још чешће, духовне особине, затим начин вршења радње, као и тзв. семе колективне експресије – семантичке компоненте нижег ранга које су резултат општег схватања о квалитетима, о вредностима неког појма (Гортан-Премк 1997: 22, 48, 107). То могу бити како дијагностичка тако и недијагностичка обележја лексеме у основи придева (Прћић 1997). Дијагностичка обележја су сва она перцептивно уочљива својства која се приписују имаоцу одређене професије, а која се метафорички могу транспоновати и на обрасце изгледа, особина или понашања других људи који се не баве датом професијом. Недијагностичка обележја део су колективне експресије и заснивају се на стереотипима. Неретко се на наведеним обележјима заснивају и секундарне реализације самих именица NP, а то свакако утиче и на значење придева.

1. Физичка карактеризација

Семантички мотиватор може бити физички изглед имаоца одређене професије. Поређење се најчешће врши по одевености, по снази, прљавости, лепоти и сл.

Тако се на основу изгледа одеће успоставља сличност са калуђером, шпијуном, чиновником, морнарем, пилотом итд., уп.:

калуђерски: Било је то средином лета, топло као у јужној Италији, али је тај човек био одевен као што се ми одевамо у време мраза. На својим плећима носио је вунени огртач од кавене тканине. О огртач прикачена је кукуљача, коју је набијао на главу за време кише, и која је целом његовом оделу давала *калуђерски изглед*.

шпијунски: Стигло време кишних мантила и фурање *шпијунског изгледа*;

чиновнички: Врата кочије се отворише. [...] Из кочије је излазила ситна прилика *чиновничког изгледа*.

морнарски: Овај креатор високе моде је усвојио пругасту *морнарску блузу* као своју личну униформу, идући ка томе да он ће направити заштитни знак свог препознатљивог мириса, Le Male, која подсећа на торзо морнара одевен у овај ванвременски одевни предмет;

пилотски: Сигурно се замишља... са рејбанкама... у минијатурној *пилотској јакни*...

Касапин се пак доживљава као снажан, груб, упрљан крвљу и управо та својства леже у основи метафоричке употребе овог придева:

касапски: То су све људи *касапског изгледа*, који кад пођу на утакмицу иду као на кланицу.

Прототипични носиоци лепоте су манекени, одн. манекенке и фото-модели:

манекенски: Лепа одбојкашица из Зрењанина због *манекенског изгледа* често је завршавала на листама најлепших спортисткиња;

фото-моделски: Њој би одговарао 10 година млађи мушкарац, *фотомоделског изгледа*, са минимум пар милијарди.

2. Психичка карактеризација и карактеризација по начину вршења радње

Бројни су придеви који могу указивати на сличност по пожељној или непожељној психичкој особини и понашању са имаоцем одређене професије.

Кочијаши, таљигаши и свињари доживљавају се као прости и груби. Отуда се они које одликују простота и грубост пореде управо са имаоцима датих професија:

... дипломате са *кочијашким речником* и *манирима*; Александру је дошло да се раздере на масу, да је псује *таљигашким језиком*; опет овде вређаш и провоцираш људе са својим познатим *свињарским речником*.

Понизност, сервилност и снисходљивост типични су за келнере и лакеје. Овде ваља истаћи да сама лексема *лакеј* има преносно значење које се заснива управо на наведеним својствима – фиг. 'улизица, удворица' (РСЈ2: 610). На тим својствима заснива се и метафорички пренос и реализација значења сличности код придева у чијој су основи ове лексеме, нпр.: председник с *лакејском* и *келнерском снисходљивошћу* дочекује странце. То преносно значење придева регистровано је и у РСЈ2 – *лакејски* 'који се односи на лакеје'; 'улагивачки, удворички' (РСЈ2: 610), уп.: *лакејска политика*, *лакејско новинарство*, *лакејска влада*.

Надменост, умишљеност је, на другој страни, карактеристична за жан-дарме:

Можда смо поново на прагу хладноратовског надмудривања и каубојског, или боље рећи „*жандармског шепурења*” две најјаче светске силе.

Склоност ка поучавању својствена је наставницима и учитељима. Са имаоцима ове професије пореде се други људи, с тим што се њихово „поучавање” доживљава негативно, као придиковање:

Ти бар ниси до сада имао тај *учитељски став*, због тога сам те и ценила; али тај *учитељски став* радије оставите учитељима у школи; Ирвинг театрално показа леш у ковчегу. Сада је већ говорио готово *наставничким тоном*, као да смо Том и ја не превише бистри студенти; Постоји више потпредседника, рече она *наставничким тоном*, наглашавајући његову неукост.

Строгоћа је такође типична за професорски, педагошки кадар: Нема потребе за том *професорском строгоћом* према мени; Ипак, ако је, а јесте, у случају Уроша држава тренирала *педагошку строгоћу*, онда је треба подржати колико год да је грешна.

Стрпљење, смиреност одликују калуђере, монахе:

Сатима је посматрао како Сера мала по платну шарене тачкице са *калуђерском стрпљивошћу*; И онда скапирам да управо на то менаџерија и иде. На осјећај некомпетенције ако не можеш да роботски ефикасно и са *монашком смиреношћу* радиш 24/7.

Објективност, реалност својствена је научницима, те се управо са имаоцима ових професија врши поређење по том својству: очигледно је било сликано са осећањем, али независно од извесне сладуњавости која је из тога избијала, уметник је умео да му да неку врсту *научничке реалности* и живе тачности.

Неозбиљност и лицемерност често се пореди са понашањем *комедијаната* и *циркусаната*. Обе лексеме секундарно означавају управо неозбиљну особу, уп.: *комедијант* 2. фиг. 'шалуварина, комедијаш; дволичњак, лицемер' (РСЈ2: 542); *циркусант* 2. фиг. 'онај који од свега прави шалу, лакрдију, неозбиљан човек, лакрдијаш' (РСЈ2: 1461). Уп. и од њих изведене придеве:

Политика српског режима на међународном плану све више подсећа на *комедијантско имитирање* некаквог неотитоизма; уз опулентну концентрацију метафора, које жонглирају између високог и *комедијантског тона*; Осебујан карактер и *циркусантско бављење* политиком; играте у имбецилним *циркусантским серијама* а хоћете да будете уметници.

У РМС поред општег односног значења за придев *комедијантски* наводи се и значење сличности – 'који се односи на комедијанте'; 'који је као у комедијанта', 'неозбиљан, лицемеран, преваран' (РМС т. 2: 799).

Типични носиоци извештачености, углађености, лукавости и тактичности су *амбасадори*, *дипломате*, *политичари*, уп.:

један саветник који има *амбасадорске манире... и способности*; Милан Лучић, директор Дома омладине Београд – И не посеже за *дипломатским одговором* у стилу „сви су ми подједнако драги” када га питамо за „топ пет” овогодишњих догађања; за неког ко се издаје као антиполитичар доста добро Вам иде *политичарски говор*.

Прорачунатост је пак типична за *калкуланте*, притом се ова лексема у савременом језику усталила управо у свом секундарном значењу које је, чини се, потиснуло примарно 1. 'службеник који врши прорачуне, обрачунае, који калкулише; рачуновођа'. 2. фиг. 'прорачунат човек, рачунџија'. Тај смер развоја значења запажа се и код придева, па се тако у истом речнику за придев *калкулантски* даје само преносно значење: *фиг.* 'прорачунат, рачунџијски': ~ игра, ~ намера (РСЈ2: 502). Уп. и:

Више нико нема стрпљења да толерише *калкулантско понашање*, политичко маневрисање за постизање личних или групних интереса [од некад владајућих социјалиста].

На другој страни, одсуство мишљења се по стереотипном уверењу Срба везује за полицајце, одн. *пандуре*:

Као да *пандурски мозак* нема могућност рационалног размишљања, него све решава пендреком; само што ја имам *пандурски мозак* па ето шта ћу.

Инвентивност је пак одлика проналазача, те се по овом својству врши поређење управо са њима: ако сте *проналазачког духа*, а при руци вам је неки ЛЕГО комплет – покушајте, тако су почели и људи о којима смо данас причали.

Придевом *мађионичарски* може се означавати и сличност по умешности, спретности, што би пре била сличност по начину вршења радње него по психичкој особини: *Мађионичарским потезима* до победе: Петар Трбојевић [...] има утакмица у којима се унапред рачуна на победу. Такав је случај био с нашем репрезентацијом у другом колу 27. европског првенства у Београду.

Типичан носилац спретности је и *жонглер*. Штавише, код лексеме *жонглер* регистровано је и секундарно значење засновано управо на датом својству: 3. фиг. 'човек који се сналази у свакој ситуацији, који вештим говором искоришћава околности и обмањује друге' (РСЈ2: 358): Остајем фасцинирана призором – *жонглерским способностима* шалтерске службенице. У левој руци јој је чаша ледене кафе (фрапе) са незаобилазном сламчицом, док кажипрст и средњи прст исте руке увежбано држе танку, дугачку цигарету; *Жонглерским умећем* доктор му забодје иглу у десну мишицу. Са спретношћу жонглера пореде се покрети службенице и лекара.

Типичан носилац сналажљивости јесте *мађионичар*, уп.: По златну медаљу смо заслужили и Светлана и ја, за све мађионичарске трикове којима смо сваки први у месецу дочекали на „позитивној нули”.

Још један типичан носилац спретности (и сналажљивости) јесте и *акробата*. Ово својство је семантички мотиватор секундарног значења саме лексеме – 2. фиг. 'сналажљив, вешт човек' (РСЈ2: 22). То секундарно значење свакако се транспоновало и на семантику придева: Чланови екстравагантног октета у стању су да било који предмет претворе у инструмент, и то са *акробатском прецизношћу*: у њиховим рукама празни пластични бидони постају и ударалке и дувачки инструменти, а тонови добијени на тај начин сливају се у јединствену виртуелну симфонију.

Овом је својству доста блиска прецизност. У зависности од других елемената компаративне ситуације, тј. од сличности сценарија – односно саме ситуације успоставља се сличност по овом својству са различитим типичним носиоцима – са сајцијом, инжењером, хроничарем, фотографом, са хирургом и касапином (ово последње – углавном кад је присутно резање, сечење).

сајцијски: Објашњава ми да су при крају оних „најгломазнијих” послова, кад десетине и стотине тона разновразне опреме морају да се монтирају с готово *сајцијском прецизношћу*;

инжењерски: *Јако је битно да када бирате тренинг и тренера, изаберете некога ко од вас захтева стални рад на себи, некога ко објашњава [...] са инжењерском прецизношћу; већ је „Мишоловка” показала како су Ферићеве приче конструиране готово инжењерском прецизношћу; програм њене странке [...] срочен инжењерском прецизношћу најављује конкретне реформе правосуђа;*

хроничарски: *С друге стране, Лена села, Ране, Парада и Атомски здесна својеврсна су тетралогија која с хроничарском прецизношћу бележи догађаје у тзв. региону западног Балкана последњих 25 година;*

фотографски: Узимајући људски живот за своју тему, она га приказује са *фотографском прецизношћу* те је он превише компликован;

хируршки: Секао тело бизнисмена са *хируршком прецизношћу*; програм који са *хируршком прецизношћу* разоткрива особине (практично) било ког процесора;

касапски: мистерија је шта се догодило са торзоима жртава, пошто је већ утврђено да су им главе сечене са *касапском прецизношћу*.

Као што се може видети, са имаоцима наведених професија пореди се како деловање других људи и крајњи резултат њиховог рада (структура дела) тако и рад програма.

Насупрот прецизности сајције, инжењера итд. стоји, по стереотипном уверењу припадника српског етноса, површност, лаичко обављање посла од стране *обућара*, одн. *шустера*. То својство налази се у основи метафоричког преноса и секундарног значења и саме именице *шустер* 2. фиг. разг. 'неспретан, неспособан човек, шепртља; незналица, лаик' и придева *шустерски* 2. фиг. 'незналачки, лаички': ~ дело (РСЈ2: 1526).

Специфичан говор спикера (брз, одсечан), жандара (груб, отресит) или глас субрете и сл. такође могу послужити као семантички мотиватори за секундарно значење сличности одговарајућих придева изведених формантом *-ски*. То значење се, као што смо већ навели, у РСЈ2 наводи само за придев *субретски*. Уп. и:

Пре неколико месеци, мене на кућни број зове нека тета са *спикерским гласом* и као навијена дроби како сам извучени срећни добитник; Сада је тачно седам часова и пет минута – умиљатим *спикерским гласом* процвркулала је Михаилова животна сапутница; Али када Тартиф дође да милује Елмирина колена, Пекише поче *жандармским гласом*: – Шта ради ту ваша рука; Њен глас, иако помало *субретског карактера*, и у висинама можда превише оштар.

Склоност ка постављању питања својствена је иследницима и (полицијским) инспекторима и неминовно прати њихов рад. По тој склоности се и врши поређење управо са имаоцима ових професија, уп.: Наши разговори су подсећали на *иследничка испитивања*. Знаш, Руди, брига о чињеницама са годинама прерасте у терет; Такође, разговоре о књигама не треба претварати у наставничка *иследничка пропитивања* о томе ко је стварно прочитао књигу, а ко је уместо књиге користио Интернет пречице; Отац јунакиње Марине, која прерано губи мајку, представник је можда мало крутог али брижног оца на свој „*инспекторски*” начин, сликовито извајан као полицијаци.

Умеће лепог писања типично је за калиграфе. Преносна употреба придева *калиграфски* означена је у РМС – 'који се односи на калиграфе и на калиграфију'; 'који је лепо написан': ~ вештина (РМС т. 2: 635): Неписмена, могла је да напише само слово Б *калиграфским рукописом*, а то је једино чега се сећала од неколико дана школе.

3. Карактеризација саме радње (активности)

Тежак, напоран рад поистивећује се са радом рудара и ударника⁴: Програмери не би требало да раде више од 6 сати дневно, или бар да имају бенефицирани радни стаж. То је *рударски посао*; председник Народне скупштине одмах по избору на ту дужност најавио *ударнички рад* током целог лета; „Углавном радим ’поскоке’ на трави, а вежбе у теретани су незаобилазне у овом припремном периоду”, прецизирала је државна рекордерка и додала да је током недавних провера здравственог статуса потврђено да је „потпуно здрава и спремна за *ударнички темпо*”.

На крају, желели бисмо да скренемо пажњу на још један творбени процес карактеристичан за неке од именица из ове класе. Наиме, њима се творе и глаголи који, осим обављања посла, вршења службе од стране имаоца дате професије, могу у преносном смислу опет означавати сличност, поступање слично поступању типичном за имаоца одређене професије. Уп.: *адвокатисати* ’бити адвокат, бавити се адвокатским, одвјетничким пословима’; фиг. ’заузимати се за некога или за нешто, бранити некога’ (РМС т. 1: 48); *жандарисати* ’вршити службу жандара’; фиг. ’поступати као жандар’ (РМС т. 2: 214); *калуђеровати* ’живети као калуђер’, ’бити калуђер’ (РМС т. 2: 637). Овај творбени процес карактеристичан је за разговорни стил и жаргон: Е па окрећем страницу и почињем од овог трена да *кочијашим* (да псујем као кочијаш); Војска га чисти, чува, физикалише и *келнерише* (служи); Покушаваш да *професорујеш* и да тражиш непостојеће грешке итд.

За одређене имаоце професије веже се углавном једно доминантно својство или пак више карактеристичних својстава (обично изглед и понашање) – нпр. за наставнике, жандарме, касапине, калуђере и др. То својство, одн. својства у основи је семантичког процеса, чији је резултат промена значења придева – од општег односног значења ка изражавању значења сличности. Наведеним придевима најчешће се изражава сличност по непожељној психичкој особини, одн. понашању – по надмености, грубости, незбиљности, лицемерности, прорачунатости, извештачености итд., а ређе и по пожељним особинама (стрпљивост, спретност, прецизност и др.). Има и таквих случајева где се, у зависности од других елемената компаративне ситуације (од сличности сценарија), поређење по сличности по једном својству може вршити са различитим типичним носиоцима тог својства – нпр. по прецизности са сајџијом, инжењером, хроничарем, фотографом, хирургом или пак касапином.

Може се говорити о изразито негативној перцепцији *кочијаша*, *лакеја*, *шустера*, *полицајца* (*пандура*) у српској култури. Негативна конотација прикључила се секундарном значењу ових лексема, а то се транспоновало и на семантику од њих изведених придева.

⁴ *ударник* ’истакнути радник социјалистичке производње који је овладао њеном техником, који се јако залаже на послу и пребацује прописане норме рада’ (РМС т. 6: 425).

ЛИТЕРАТУРА

- Гортан-Премк 1997:** Гортан-Премк, Д. *Полисемија и организација лексичког система у српскоме језику*. Београд: Институт за српски језик САНУ. **Gortan-Premk 1997:** Gortan-Premk, D. *Polisemija i organizacija leksičkog sistema u srpskome jeziku*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU.
- Драгићевић 2001:** Драгићевић, Р. *Придеви са значењем људских особина у савременом српском језику: творбена и семантичка анализа*. Београд: Институт за српски језик САНУ. **Dragičević 2001:** Dragičević, R. *Pridevi sa značenjem ljudskih osobina u savremenom srpskom jeziku: tvorbena i semantička analiza*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU.
- Драгићевић 2010:** Драгићевић, Р. *Вербалне асоцијације кроз српски језик и културу*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност. **Dragičević 2010:** Dragičević, R. *Verbalne asocijacije kroz srpski jezik i kulturu*. Beograd: Društvo za srpski jezik i književnost.
- Клајн 2003:** Клајн, И. *Творба речи у савременом српском језику, Део 2, Суфиксација и конверзија*. Београд – Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства, Институт за српски језик САНУ, Матица српска. **Klajn 2003:** Klajn, I. *Tvorba reči u savremenom srpskom jeziku, Deo 2, Sufiksacija i konverzija*. Beograd – Novi Sad: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Institut za srpski jezik SANU, Matica srpska.
- Прћић 1997:** Прћић, Т. *Семантика и прагматика речи*. Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижевница Зорана Стојановића. **Prčić 1997:** Prčić, T. *Semantika i pragmatika reči*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- РМС:** *Речник српскохрватскога књижевног језика*, (I–III Матица српска – Матица хрватска, IV–VI Матица српска), Нови Сад: Матица српска, 1967–1976. **RMS:** *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika*, (I–III Matica srpska – Matica hrvatska, IV–VI Matica srpska), Novi Sad: Matica srpska, 1967–1976.
- РСЈ2:** *Речник српскога језика*, Нови Сад: Матица српска, 2011. **RSJ2:** *Rečnik srpskoga jezika*, Novi Sad: Matica srpska, 2011.
- Штасни 2017:** Штасни, Г. Суфиксална синонимија у српском језику. // *Путевима речи: зборник радова у част Даринки Гортан Премк*. Уредник Р. Драгићевић. Београд: Чигоја штампа, 387–398. **Štasni 2017:** Štasni, G. Sufiksalna sinonimija u srpskom jeziku. // *Putevima reči: zbornik radova u čast Darinki Gortan Premk*. Urednik R. Dragičević. Beograd: Čigoja štampa, 387–398.
- Babić 2002:** Babić, S. *Tvorba riječi u hrvatskome književnome jeziku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Nakladni zavod Globus.
- Kuna, Mikić Čolić 2017:** Kuna, B., A. Mikić Čolić, *Semantička tvorba u osječkom gradskom govoru*. // *Rasprave*, 43/1, 79–94.